

สันติวิธีเชิงรุก : กรณีศึกษาเครือข่ายนักศึกษาประชาชน ปฏิรูปประเทศไทย (คปท.)

* นัสเซอร์ ยีหะมะ

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาถึงการให้ความหมายของคำว่า สันติวิธีเชิงรุกในสังคมไทยและแนวคิดรูปแบบการเคลื่อนไหวของเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ คปท. 5 กลุ่มและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จากการศึกษา พบว่า สันติวิธีเชิงรุกเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ โดยมียุทธวิธีในการเพิ่มการกดดันรัฐบาลที่เข้มข้นขึ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากรัฐบาลต่อการจัดการระบบสังคม การเมืองไปในทิศทางที่ดีขึ้นโดยไม่เน้นความรุนแรง(สันติวิธี) ส่วนนัยยะเชิงความคิดของ คปท. ตามแนวสันติวิธีเชิงรุก จึงเป็นลักษณะของปฏิบัติการทางสังคมการเมืองที่เข้มข้นขึ้น เพื่อสื่อสารให้สังคมรับทราบ เข้าใจ และเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมการเมืองที่ดีขึ้น ก็คือ ข้อเสนอการปฏิรูปประเทศไทย บทเรียนการเคลื่อนไหวของ คปท.ตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุกทำให้ทราบว่า การเคลื่อนไหวนี้ มีการจัดการชุมนุมที่เป็นระบบที่ดีและมีข้อเรียกร้องเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีพลัง และการชุมนุมนี้ยังเป็นการชุมนุมที่ตั้งอยู่บนสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญ 2550 กำหนดไว้

คำสำคัญ สันติวิธี สันติวิธีเชิงรุก การเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่

* นักศึกษาปริญญาโท วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต E-mail: nusseyem94@gmail.com

Proactive Pacifism In The Case Of Students And People's Network For Thailand's Reform (STR)

*Nusser Yeemhad

Abstract

This article aims to study meanings “Proactive Pacifism” of the Students and People’s Network for Thailand Reform (STR) of socio- political movement by using the in-depth interview method of STR’s five related groups and participatory observation. The study shows that the concept is the movement among intense socio- political situations, which have the circumstantial and natural movement that it accepts any conflicts as a general situation in society. It shall have the aspect of “New Social Movements” by increasing the socio- political pressure to the government strongly in order to see a better change of socio-political system. The meaning of STR’s movement uses the concept of proactive pacifism indeed and it’s not just a vague discourse, because this STR’s movement is the real practice that is not a beginner to create the conflicts or violence but STR is the actor who assembles to communicate to the society for recognizing the disapproval of STR and allies with the government behaviors that lack of the principles of good governance, Legal State and Rule of Law to run the country. The lesson of the STR’s movement following the concept of proactive pacifism makes us known that this movement has a good systematic organization and the powerful political proposal for changing the society.

Keywords: Non-violence, Proactive Pacifism, New Social Movement

* Master Student, College of Social Innovation, Rangsit University, E-mail: nusseryeem94@gmail.com

บทนำ

สันติวิธีเชิงรุก (Proactive Pacifism) หรือการต่อต้านขัดขืนโดยไม่ใช้กำลัง (Passive Resistance) เป็นรูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสงบของประชาชนที่ตื่นตัวทางการเมือง เมื่อประชาชนไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลและออกมาประท้วงแสดงจุดยืนในการต่อต้านรัฐบาล ซึ่งประชาชนไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง แต่ประชาชนสามารถเลือกที่จะไม่สนับสนุนรัฐบาลและแสดงออกด้วยการดื้อแพ่ง ประชาชนอาจเลือกที่จะฝ่าฝืนกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การปิดถนนและกีดขวางการจราจรอย่างสงบ การเข้ายึดครองสถานที่ต่าง ๆ อย่างผิดกฎหมายและจะขัดขืนอย่างเจียบ ๆ ไม่มีความรุนแรงโดยไม่ทำร้ายเจ้าหน้าที่ เพื่อกดดันรัฐบาลให้บริหารประเทศอย่างเป็นธรรม หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นให้ดีขึ้น

สำหรับที่มาของคำภาษาอังกฤษ Proactive Pacifism มีที่มาจากการศึกษาจากบทความภาษาอังกฤษของญี่ปุ่น ซึ่งนำมาใช้อธิบายในกฎระเบียบใหม่ ที่จะนำมาแทนที่กฎหมายห้ามส่งออกอาวุธที่โตเกียวใช้มาตั้งแต่ปี 1967 พร้อมทั้งได้กำหนดกลไกในการส่งออกอุปกรณ์กลาโหมที่มีความโปร่งใสยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมสันติภาพและความร่วมมือนานาชาติ ในแนวทางสันติวิธีเชิงรุก (Proactive Pacifism) ซึ่งเป็นครั้งแรกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นได้ประกาศใช้นโยบายทางการเมืองตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุก เพื่อป้องกันตนเองในเขตทะเลจีนใต้ (Asia-Pacific Regional Security Assessment, 2016 และ Nagy, 2017)

แนวคิดสันติวิธีนี้เริ่มมาจากเฮนรี เดวิด ทอโร (Henry David Thoreau) นักเขียนชาวอเมริกันในบทความเรื่อง “ดื้อแพ่ง” ได้กล่าวถึงวิธีการต่อสู้ของประชาชนแบบดื้อแพ่งอย่างสันติ (Civil Disobedience) ซึ่งในประเทศไทยนิยมใช้คำว่าอารยะขัดขืนแนวคิดนี้ก็คือการพึ่งตนเอง และการที่บุคคลจะมีจุดยืนทางการเมืองที่ถูกต้องเมื่อพวกเขาต้องยืนบนขาของตนเอง ในอดีต มหาตมะ คานธี เป็นแบบอย่างของวิธีการต่อสู้แบบดื้อแพ่งโดยยึดหลักอหิงสา (Ahimsa) เพื่อต่อต้านการปกครองของอังกฤษในประเทศอินเดีย รวมถึงการเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมืองในยุโรปและอเมริกา เป็นต้น การดื้อแพ่งจึงเป็นวิธีการของความกล้าหาญ ไม่ใช่หนทางแห่งความหวาดกลัว และถือได้ว่าเป็นตัวอย่างวิถีแห่งการต่อสู้ทางการเมืองของประชาชนภาคพลเมืองทั่วโลกที่นิยมนำแนวทางการดื้อแพ่งมาใช้ในการต่อต้านรัฐบาลของตนรวมทั้งในประเทศไทยด้วย (Deeorasert, 2014: pp.133-134)

แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางการดื้อแพ่ง หรืออารยะขัดขืน ที่มีการนำมาใช้ในการประท้วงของทั่วโลก ประสบความสำเร็จนั้น ในประเทศไทยกลับมีบริบทและผลที่ต่างออกไป ดังเช่น การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย กลุ่ม นปช. กลุ่มสมัชชาคนจน หรือกลุ่ม กปปส. เป็นต้น การดื้อแพ่งดังกล่าวเมื่อนำมาใช้ในประเทศไทยกลับไม่มีผลสำเร็จเท่าใดนัก เพราะรัฐบาลในขณะนั้น (Banmuang, 2016) เพิกเฉยไม่สนใจต่อการต่อต้านของประชาชน รัฐบาลยังคงบริหารงานต่อไป เหมือนกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่ว่าประชาชนจะดื้อแพ่งหรืออารยะขัดขืนอย่างสงบและชุมนุมเป็นระยะเวลานานเท่าใดก็ไม่มีความสนใจใดๆจากรัฐบาล และยังคงบริหารงานราชการต่อไปอย่างปกติเช่นเดิม ดังนั้นประชาชนที่ตื่นตัวทางการเมืองและทนไม่ได้ต่อการบริหารงานของรัฐบาล ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ดีขึ้นและนำไปสู่การบริหารประเทศที่เป็นธรรม จึงต้องคิดค้นวิธีการที่สามารถกดดันรัฐบาล

ได้เข้มข้นขึ้นเพราะในเมื่อการตีแผ่หรืออารยะขัดขืนอย่างสงบตามแนวทางสันติวิธีกลับไม่มีผลใดๆต่อรัฐบาล ประชาชนจึงต้องเลือกวิธีการ และยกระดับการต่อสู้ที่เข้มข้นขึ้นตามสิทธิที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 63 วรรคแรกซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ” ถือได้ว่าเป็นวิธีการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญไทยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามวิธีการการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เข้มข้นขึ้นเพื่อยกระดับการต่อสู้ นั้น ต้องการความคิดสร้างสรรค์ ที่กล้าคิดนอกกรอบ หรือกล้าคิดถึงสิ่งที่นึกไม่ถึง นั่นคือ สันติวิธีเชิงรุก (Proactive Pacifism)

ผู้เขียนจึงได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีของสันติวิธีและสันติวิธีเชิงรุก ดังนี้ คือ สันติวิธีถือว่าเป็นหลักการและเครื่องมือประการหนึ่งซึ่งมนุษยชาติมักจะนำมาเป็นทางเลือกในการจัดการความขัดแย้ง และความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตและสังคม ซึ่งหากจะวิเคราะห์ที่มาของประวัติศาสตร์ในการใช้เครื่องมือนี้จะพบว่ามนุษยชาติได้ใช้เครื่องมือนี้จัดการความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ ความต้องการ ค่านิยม ความสัมพันธ์ และอำนาจมาตั้งแต่มนุษย์ได้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และสังคม (King Prajadhipok's Institute. (2000)

สันติวิธี คือ มุมมองในการจัดการกับความขัดแย้งที่ยึดมั่นในวิถีแห่งสันติโดยปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบซึ่งรวมถึงการไม่ตอบโต้อีกฝ่ายโดยใช้ความรุนแรงแม้ว่าจะถูกกระทำด้วยความรุนแรงก็ตาม นอกจากนี้สันติวิธียังเป็นการกระทำ (Active) หมายความว่า สันติวิธีไม่ใช่ความเฉื่อยชา หรือการอยู่เฉย ๆ โดยไม่ทำอะไร แต่เป็นการกระทำที่ไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อรับมือกับความขัดแย้งที่เผชิญอยู่ เช่น การชุมนุมประท้วงอย่างสงบปราศจากอาวุธ การอดอาหารประท้วง เป็นต้น ในที่นี้ สันติวิธีจึงไม่ใช่การยอมจำนนต่อความขัดแย้งแต่เป็นการพยายามหาหนทางที่จะรับมือกับความขัดแย้ง Sungsidh Piriyarangsana (2015)

Mark Thamthai (2008) ได้กล่าวถึงแนวคิดสันติวิธี ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของหลักการต่อสู้โดยปราศจากความรุนแรง(Nonviolence) โดยสรุปว่า การต่อสู้แบบสันติวิธีมี 2 ความหมายได้แก่ 1) สันติวิธีในการต่อสู้หรือเรียกร้อง(Protest) เป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้ เมื่อเกิดความไม่พอใจหรือมีความเห็นไม่สอดคล้องกับผู้ที่มีอำนาจดำเนินการในลักษณะของการประท้วงการเรียกร้อง การต่อสู้โดยการขอเข้าพบและยื่นหนังสือ การชุมนุมกันแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยโดยสงบสันติไม่มีอาวุธ 2) สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยจะเป็นความพยายามการแก้ปัญหาข้อพิพาทและความพยายามที่จะยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

Chaiwat Satha-Anand. (2016) ได้เสนอให้ใช้คำว่า อารยะขัดขืน ซึ่งหมายถึง การขัดขืนอำนาจรัฐที่เป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการส่งผลให้สังคมการเมืองโดยรวมมีอารยะมากขึ้น เพราะการจำกัดอำนาจรัฐโดยพลเมืองด้วยวิธีการอย่างอารยะ คือ เป็นไปโดยเปิดเผย ไม่ใช้ความรุนแรงและยอมรับผลตามกฎหมายที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้ใช้สันติวิธีแนวนี้ เพื่อให้สังคมการเมืองเป็นธรรมมากขึ้นและเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น อารยะขัดขืน จึงเป็นการใช้สันติวิธีที่มุ่งเปลี่ยนกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาล ต้องการให้สังคมโดยรวมเห็นว่า มีความ ยุติธรรมเกิดขึ้น ลักษณะเด่นของอารยะขัดขืนอยู่ที่การละเมิดกฎหมายนั้น ได้ชี้ถึงประเด็นสำคัญคือ เมื่อสังคมเห็นคนดีถูกลงโทษด้วยกฎหมายบ้านเมืองที่ไม่มีความเป็นธรรม การทำอารยะขัดขืนจะกระตุ้นให้เกิดสำนึกแห่งความยุติธรรมขึ้นมาในสังคม นำไปสู่การแก้ไข

กฎหมายหรือนโยบายที่ไม่เป็นธรรม แต่หากผู้ละเมิดกฎหมายไม่ยอมรับโทษตามกฎหมายก็อาจจะมิใช้อารยะขัดขืน

นอกจากนี้ ตามประวัติศาสตร์ของโลกในเรื่องรูปแบบการต่อต้านอำนาจรัฐโดยประชาชน มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง การต่อต้านรัฐโดยใช้ความรุนแรงหรือใช้อาวุธ และรูปแบบที่สองการต่อต้านรัฐโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือ อารยะขัดขืน ซึ่งมีนักคิดและนักทฤษฎีหรือนักปรัชญาจากยุคคลาสสิกจนถึงปัจจุบัน ได้อธิบายปรากฏการณ์การเรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมในการต่อต้านอำนาจรัฐโดยประชาชน ไว้ดังนี้

โสเครตีส (Socrates : 469-399 B.C) เป็นนักปรัชญาผู้ที่พยายามสั่งสอนให้คนหนุ่มสาวคิดและตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆที่เป็นนามธรรม การสั่งสอนดังกล่าวส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มโซฟิสต์ (Sophist) ผู้ทรงปัญญาหรือกลุ่มคนที่มีบทบาททางการเมืองในกรุงเอเธนส์ ดังที่มีคำพูดเสียดสีเกี่ยวกับคนจำพวกนี้ว่า “เขาจะทำให้คุณฟัง ก่อนที่พวกเขาจะกลืนกินคุณลงไป” (He must take them by the ear before he takes them by the throat) โสเครตีส ชักชวนให้คนในเอเธนส์แสวงหาความจริงที่อยู่เบื้องหลังคนพวกนี้ โดยเขาเองก็ไม่ได้เสนอวาทกรรมที่อ้างว่าเป็นจริงกว่า เพื่อเอามาใช้ต่อสู้กับวาทกรรมที่มาจากวาทศิลป์และตรรกวิทยาที่บิดเบือนของพวกโซฟิสต์ แต่สิ่งที่โสเครตีสทำคือ เขาทำให้คนในเอเธนส์เรียนรู้ที่จะสงสัยและตั้งคำถามกับวาทกรรมของพวกโซฟิสต์ และทำให้คนในเอเธนส์ได้เรียนรู้สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้รักในความจริงทุกคน คือการได้เรียนรู้ว่าถ้อยคำที่จริงนั้นย่อมอยู่เหนือลีลาวาทศิลป์และตรรกวิทยาอันบิดเบือน รวมถึงการเรียกร้องให้คนเอเธนส์ตระหนักว่า “ชีวิตที่ปราศจากการตรวจสอบนั้นเป็นชีวิตที่อันตราย” จนในที่สุดโสเครตีสก็ถูกตัดสินให้ประหารชีวิต โดยข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโสเครตีสมาจากบทประพันธ์เรื่อง ไครโต ผลงานของเพลโต เป็นบทสนทนาที่เกิดขึ้นระหว่างโสเครตีสกับไครโต เกี่ยวกับความพยายามของไครโตที่จะช่วยให้โสเครตีสไปจากเอเธนส์หรือได้รับโทษที่เบากว่า ด้วยการขอร้องให้โสเครตีสเลิกสั่งสอนประชาชนให้คิดในเชิงปรัชญาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความดี คุณธรรมและความยุติธรรม ซึ่งโสเครตีสมองว่าไม่มีความสอดคล้องกับกฎแห่งความเป็นธรรมและเสรีภาพ เขามีหน้าที่ต้องเคารพกฎหมายรัฐ แต่การที่เขาไม่เลิกสั่งสอนประชาชนเองก็ยอมรับว่าได้กระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ดังนั้น เขาย่อมต้องรับโทษต่อความผิดตามกฎหมายที่ได้ละเมิดแม้กฎหมายนั้นจะไม่เป็นธรรมก็ตาม นั่นแสดงได้ว่า โสเครตีสนั้นได้ทำให้เห็นว่าเริ่มใช้อารยะขัดขืนมาตั้งแต่โบราณแล้วนั่นเอง (Khamchai, 2014)

Mark Khamchai (2014) ได้กล่าวไว้ใน กลยุทธ์พิชัยสงครามอารยะขัดขืนว่า เฮนรี เดวิด ทอโร (Henry David Thoreau :1817-1862) ได้เขียนบทความไว้ในปี ค.ศ.1848 มีชื่อว่า “On the Relation of the Individual to the State” ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสูงสุดของปัจเจกบุคคลที่มีเสรีภาพ การตัดสินใจในการที่จะเชื่อปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือนโยบายแห่งรัฐที่ๆชื่อว่า ความเป็นมนุษย์ที่มีศีลธรรมและจริยธรรมที่ถูกต้องย่อมอยู่เหนืออำนาจที่แม้ว่าจะถูกกฎหมายแต่ไม่ชอบธรรมของรัฐ โดยภาพรวมแล้วสิ่งที่ทอโรต่อต้านไม่ใช่อำนาจรัฐหรือระบบการปกครอง แต่เขาต่อต้านความไม่ชอบธรรมของกฎหมายบางฉบับ เขามองว่ารัฐเป็นผู้ที่ได้รับความชอบธรรมจากประชาชน หากรัฐบาลไม่เคารพสิทธิพื้นฐานของประชาชนก็ไม่ควรที่จะได้รับการ

สนับสนุน คุญการที่มีต่อแนวอารยะขัดขืน คือ เป็นผู้จุดประกายแนวทางการทำอารยะขัดขืนในสังคมประชาธิปไตยยุคใหม่ โดยมีความพยายามชี้แนวทางการทำอารยะขัดขืนในสังคมประชาธิปไตยแบบตัวแทน แม้ว่าระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนจะมีข้อดีมากมายแต่ประชาชนก็สามารถทวงคืนอำนาจอธิปไตยคืนมาได้เสมอ ซึ่งทอโรซี่ให้เห็นว่า หนทางหนึ่งที่สามารถทวงคืนอำนาจอธิปไตยคืนผ่านกระบวนการอารยะขัดขืนนั่นเอง

มหาตมะ คานธี (Mohandas K. Gandhi : 1869 - 1948) เป็นผู้นำการเคลื่อนไหวต่อต้านอังกฤษในอินเดีย โดยมีแนวทางการต่อสู้ที่เรียกว่า “สัตยาเคราะห์” (Satyagraha) หมายถึง การไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐโดยสันติวิธี มีหลักพื้นฐานมาจากหลักแห่งความรัก เป็นการไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ที่ทรงอำนาจแต่กระทำผิด เพื่อมิให้การกระทำผิดของพวกเขาเหล่านั้นได้รับการขับเคลื่อนต่อไป ซึ่งสัตยาเคราะห์เป็นหลักการรวมเอาอารยะขัดขืน (Civil Disobedience) กับการไม่ให้ความร่วมมือและการเฉยชาเข้าด้วยกัน โดยมีหลักสำคัญ 2 ประการคือ (1) ความเกลียดชังเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการสัตยาเคราะห์ (2) ไม่ทำร้ายให้ผู้อื่นบาดเจ็บแล้วผู้กระทำสัตยาเคราะห์ต้องเอาชนะคู่ปรปักษ์ด้วยการรับความเจ็บปวดจากการกระทำและผลที่เกิดขึ้นเอง นอกจากนี้คานธียังได้อธิบายถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างการเป็นผู้ทำอารยะขัดขืนกับการเป็นผู้ที่ไม่เคารพกฎหมายหรือการเป็นนักอนาธิปไตย (Anarchist) ว่า อารยะขัดขืนต้องไม่ละเมิดกฎหมายมากเกินไปกว่ากฎหมายที่เป็นกฎหมายซึ่งไร้ศีลธรรม การกระทำอารยะขัดขืนจึงเป็นเรื่องเฉพาะของการต่อสู้เพื่อเรียกร้องต่อกฎหมายหรือนโยบายรัฐที่ไม่เป็นธรรม การที่จะกระทำอารยะขัดขืนได้นั้น ผู้กระทำต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้โดยไม่ใช้วิธีแห่งความรุนแรง แต่จะใช้หลักความไม่รุนแรงคือ อหิงสา (Ahimsa) หมายถึง การไม่ก่อให้เกิดการฆ่าหรือการบาดเจ็บอย่างรุนแรง แต่กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้ ผู้กระทำอารยะขัดขืนต้องเป็นผู้ที่ยอมรับความเจ็บปวด คานธีได้ทำการแยกแยะระหว่างการทำอารยะขัดขืนของปัจเจกชน และอารยะขัดขืนของมวลชน โดยให้ความเห็นว่า อารยะขัดขืนของปัจเจกชนเป็นเรื่องของจิตสำนึกของแต่ละคน ส่วนอารยะขัดขืนของมวลชนนั้นทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องเข้าใจและยึดในหลักอหิงสาอย่างเคร่งครัด

มาร์ติน ลูเทอร์คิง จูเนียร์ เป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิที่เท่าเทียมกันของประชาชนผิวดำในสหรัฐอเมริกา โดยใช้วิธีการอารยะขัดขืนเชิงสันติวิธี ได้แก่ การนั่งประท้วง การเดินทางเพื่อสันติภาพ เขาเชื่อในหลักการต่อสู้ที่ปราศจากความรุนแรงว่า จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมที่ยิ่งใหญ่ โดยได้แรงบันดาลใจจากโสเครตีส ทอโร และคานธี การต่อสู้ของเขาเน้นย้ำถึงความรักและการให้อภัยต่อผู้ที่ไม่เข้าใจและเป็นผู้ที่สร้างความอยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมนอกเหนือจากการต่อสู้ในเชิงสันติวิธีแล้วยังให้ความสำคัญกับการเยียวยาในอนาคต ไม่ใช่การแก้ไขเพื่อการล้างแค้น

กล่าวโดยสรุป จากแนวทางการต่อสู้ของทั้ง 4 คนตามที่กล่าวมาามีความเป็นอารยะอย่างสูงส่งทั้งในแง่เป้าหมายและแนวทางการต่อสู้ในแนวสันติวิธี และมีหลักการแห่งความเป็นอารยะขัดขืนร่วมกัน ดังนี้คือ ประการที่หนึ่งบทบาทและอำนาจของมนุษย์ในฐานะปัจเจกชนและผู้นำขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองให้ดีขึ้น ประการที่สองชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของสังคมการเมือง การใช้วิธีละเมิดกฎหมายในนามของศีลธรรมและจริยธรรมมีความสูงส่งกว่าเพื่อการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม

ประการที่สาม ใช้วิธีดำเนินการต่อต้านโดยสันติวิธีและเปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อกระตุ้นมโนสำนึกของคนในสังคม และประการสุดท้าย การยอมรับการถูกลงโทษเนื่องจากการละเมิดกฎหมาย

นั่นคือแนวทางการต่อสู้แบบอารยะขัดขืน นอกจากนี้ยังมีการต่อสู้ในแนวทางสันติวิธีอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย คือ การลงโทษโดยสังคม (Social Sanctions)

Sungsidh Piriyanngsan (2015) ได้ศึกษาการลงโทษโดยสังคม (Social Sanctions) ต่อปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชนหนึ่งๆ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับทุกสังคมบนโลกมาเป็นเวลานานนับพันปี โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายของการลงโทษทางสังคมเป็นไปเพื่อสร้างความอับอายขายหน้าให้แก่ผู้ถูกระทำ เพื่อให้บุคคลนั้นต้องปรับเปลี่ยนแก้ไขทัศนคติและพฤติกรรมตนเองเสียใหม่เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ได้ หากเขาผู้นั้นยังปรารถนาที่จะดำรงชีพอยู่ร่วมกับชุมชนต่อไป ในบางกรณีที่รุนแรง ชุมชนหรือสังคมอาจลงโทษโดยการขับไล่บุคคลหรือครอบครัวของบุคคลนั้นให้ต้องอพยพหนีไปจากชุมชนเดิม กล่าวได้ว่าการลงโทษทางสังคมเป็นกลไกชนิดหนึ่งของสังคมมาตั้งแต่ยุคโบราณในการควบคุมสังคมตนเองให้อยู่ในภาวะที่มีดุลยภาพ

นอกจากแนวทางการต่อสู้แบบอารยะขัดขืน (Civil Disobedience) และการลงโทษโดยสังคม (Social Sanctions) ซึ่งล้วนเป็นแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองในแนวสันติวิธี ที่ปัจเจกชนหรือมวลชนได้นำมาใช้ในการต่อต้านรัฐบาลนั้น แต่หากรัฐบาลกลับนิ่งเฉย ไม่สนใจ ไม่รับรู้การเรียกร้องของประชาชนและยังบริหารประเทศต่อไปเหมือนเดิมดังไม่มีอะไรเกิดขึ้นในสังคม บางครั้งกลับทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับข้อเรียกร้องของประชาชน เช่น กรณีรัฐบาลยิ่งลักษณ์ที่ออก พรบ.นิรโทษกรรม จนเกิดการออกมาประท้วงของมวลมหาประชาชน กปปส. คปท. และกลุ่มอื่น ๆ นั้นแสดงว่ารัฐบาลไม่สนใจที่จะฟังเสียงของประชาชน และไม่มี ความชอบธรรมที่จะบริหารประเทศ ดังนั้น มวลชนที่ออกมาประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่ยึดแนวทางแบบอารยะขัดขืน (Civil Disobedience) และการลงโทษโดยสังคม (Social Sanctions) ปรากฏว่ากลับไม่ได้ผลและไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น มวลชนจึงต้องพัฒนาวิธีการขึ้นมาแบบเข้มข้นมากขึ้นในการกดดันรัฐบาล เช่น การปิดสถานที่ราชการ การลงโทษเชิงสังคมทางลบ เป็นต้น นั่นคือการต่อสู้แบบสันติวิธีเชิงรุกนั่นเอง (Piriyanngsan, 2015)

สันติวิธีเชิงรุก (Proactive Pacifism) หรือการต่อต้านขัดขืนโดยไม่ใช้กำลัง (Passive Resistance) เป็นรูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสงบของประชาชนที่ตื่นตัวทางการเมือง เมื่อประชาชนไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลและออกมาประท้วงแสดงจุดยืนในการต่อต้านรัฐบาล ซึ่งประชาชนไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง แต่ประชาชนสามารถเลือกที่จะไม่สนับสนุนรัฐบาลและแสดงออกด้วยการตื้อแพ่ง ประชาชนอาจเลือกที่จะฝ่าฝืนกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การปิดถนนและกีดขวางการจราจรอย่างสงบ การเข้ายึดครองสถานที่ต่าง ๆ อย่างผิดกฎหมายและจะขัดขืนอย่างเงียบ ๆ ไม่มีความรุนแรงโดยไม่ทำร้ายเจ้าหน้าที่ เพื่อกดดันรัฐบาลให้บริหารประเทศอย่างเป็นธรรมหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นให้ดีขึ้น

ในกรณีของไทย คำว่าสันติวิธีเชิงรุกถูกนำเสนอขึ้นมาครั้งแรกบนเวทีการชุมนุมของเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ในระหว่างการชุมนุมในเดือนตุลาคม 2556 - พฤษภาคม 2557 โดยทนายนิติธร ลำเหลือ ที่ปรึกษา คปท. โดยคิดขึ้นมาภายใต้สถานการณ์กดดันและการเผชิญหน้า

กับเจ้าหน้าที่ตำรวจนับครั้งไม่ถ้วน ซึ่งถูกระทำอย่างรุนแรงมากกว่าพื้นที่การชุมนุมอื่น ๆ ซึ่งการชุมนุมของกลุ่ม คปท. ที่ปักหลักอยู่ ณ บริเวณถนนราชดำเนินนั้น เน้นอารยะขัดขืน และการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ รวมทั้งการได้เสนอความเป็นจริงให้กับมวลชนว่าอะไรคือการต่อสู้ทางการเมือง และจะต้องเจอกับวิธีปฏิบัติของรัฐบาลอย่างไร มีการเสนอโลกของความเป็นจริงและการให้ความรู้กับมวลชนมวลชนจึงรู้สึกอุ่นใจและมั่นใจในมาตรการรักษาความปลอดภัยของการจัดการชุมนุม และยุทธวิธีที่พยายามไม่นำไปสู่ความรุนแรง แต่ก็ยังเน้นการชุมนุมเชิงรุกที่ไม่ยอมให้ใครมาทำร้ายได้ง่าย ๆ เหล่านี้ ถือเป็นแนวทางการเคลื่อนไหวอย่างสันติวิธีเชิงรุกได้หรือไม่ จนเป็นคำถามท่ามกลางภาพข่าวที่มีการเสนอความรุนแรงต่าง ๆ รวมทั้งสถานการณ์การชุมนุมที่มีการปะทะกับฝ่ายรัฐหรือกลุ่มอื่นตลอดเวลาการชุมนุมนั้น แขนงนำมีวิธีคิดและยุทธวิธีอย่างไรในการควบคุมมวลชนไม่ให้นำไปสู่ความรุนแรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจแนวความคิดเชิงอุดมการณ์ ยุทธวิธี ปฏิบัติการ มาตรการรูปแบบของการชุมนุมแบบสันติวิธีเชิงรุกว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร รวมทั้งการชุมนุมของกลุ่ม คปท. เป็นแบบสันติวิธีเชิงรุกหรือไม่ และบทเรียนที่ได้จากการแบบชุมนุมสันติวิธีเชิงรุกจะนำไปปรับใช้กับสังคมไทยต่อไปได้ การศึกษาวิธีในการนำผู้มาชุมนุมไปสู่ความไม่รุนแรงในการชุมนุม และวิธีคิดการจัดการชุมนุมด้วยสันติวิธีเชิงรุกของกลุ่ม คปท. (ที่ไม่เน้นความรุนแรง) จะทำให้ได้แนวทางการชุมนุมอย่างสันติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements) มาใช้อธิบายและทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวทางการเมืองตามแนวคิดสันติวิธีในสังคมไทย
- 2) เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ กับผลลัพธ์เชิงรูปธรรมและแนวคิด รูปแบบและการจัดการชุมนุมอย่างสงบของกลุ่ม คปท. ตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุก
- 3) เพื่อศึกษาบทเรียนและบทสรุปที่ได้จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่ม คปท. ตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุกและข้อเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่และนำเสนอแนวทางการจัดการชุมนุมแบบสันติวิธีในเชิงรุกและการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย

กรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย

การสะท้อนข้อมูลการเคลื่อนไหวที่เป็นจริงและแนวทางที่จะเป็นบทเรียนในการเคลื่อนไหวของกลุ่มอื่นๆ รวมทั้งการอธิบายทางทฤษฎี ผู้วิจัยจะใช้วิธีวิทยาทางทฤษฎีหลากหลาย ประกอบด้วย อารยะขัดขืน การลงโทษทางสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ การวิเคราะห์อัตลักษณ์หรือการมีตัวตนและกระบวนการสร้างความเป็นตัวตนของผู้คน หลักคิดเรื่องวาทะกรรมรวมไปถึงการนำทฤษฎีเกมมาอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้กระทำ (Actors) สันติวิธีเชิงรุกด้วย โดยใช้กรอบการศึกษารูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่” (New Social Movements) มาใช้อธิบายและทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวทางการเมืองตามแนวคิดสันติวิธีในสังคมไทย ศึกษาการเชื่อมโยงขบวนการ

เคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่กับผลลัพธ์เชิงรูปธรรมและนัยยะเชิงความคิดของอุดมการณ์ แนวคิด ยุทธวิธี รูปแบบและการจัดการชุมนุมอย่างสงบของกลุ่ม คปท.ตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการศึกษารูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางการเมืองตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุกของ คปท. ที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้านรัฐบาลในช่วงเดือน ตุลาคม 2556 ถึงเดือนพฤษภาคม 2557 จนเกิดการเคลื่อนไหวการเมืองของประชาชนในวิกฤติประชาธิปไตยเพื่อการปฏิรูปการเมือง นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Dept Interview) ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ คปท. 5 กลุ่ม คือ 1) แกนนำ คปท.และที่ปรึกษา 2) ผู้ปฏิบัติงาน คปท. 3) ตำรวจ 4) สื่อมวลชน และ 5) ตัวแทนผู้ชุมนุม รวม 25 คน เพื่อสะท้อนข้อมูลการเคลื่อนไหวที่เป็นจริงและแนวทางที่จะเป็นบทเรียนในการเคลื่อนไหวของกลุ่มอื่น ๆ คือ แกนนำ คปท.และที่ปรึกษา ผู้ปฏิบัติงานของ คปท. ตำรวจ สื่อมวลชน และตัวแทนผู้ชุมนุม โดยผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลที่สำคัญคือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะคนที่เป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวและมีบทบาทในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองภาคประชาชน จึงมีความเข้าใจต่อขบวนการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ปัญหาการเมืองและประชาธิปไตยไทย และพยายามถอดบทเรียนนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ทางวิชาการให้สังคมทั่วไปได้ขบคิดและเปิดมุมมอง งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ในภาคสนามและการเปรียบเทียบกับทฤษฎีรวมไปถึงความรู้จากผู้รู้ต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังเป็นการสำรวจ และตีความเอกสาร (Documentary Research/Textual Interpretation) และวิพากษ์เป็นหลัก และวิธีการวิเคราะห์ในแนวสหวิทยาการ(Multi-Disciplinary Approach) และวิธีวิทยาทางทฤษฎี (Theoretical Methodology) โดยจะใช้แนวคิดทฤษฎีของสำนักต่างๆตามแนวการวิเคราะห์แบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เพื่อการอธิบายและการจัดระเบียบความคิดอันจะนำไปสู่การเข้าใจพัฒนาการ และนัยยะทางความคิดของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีการนำพัฒนายุทธวิธีในการเคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลขึ้นมา รวมทั้งในการอธิบายบทบาทของมนุษย์ผู้กระทำในแง่ของปฏิบัติการ (Action) นำไปสู่การสร้างกลุ่ม องค์กร เครือข่ายและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีค้นคว้าจากเอกสารต่างๆและภาพข่าวที่ปรากฏตามแหล่งข่าวต่าง ๆ มาประมวลเชื่อมโยงกับทฤษฎีต่าง ๆ และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการศึกษา และอภิปรายผลการวิจัย

หากจะเปรียบเทียบความแตกต่างของอารยะขัดขืน การลงโทษโดยสังคม และสันติวิธีเชิงรุก ล้วนเป็นการต่อต้านรัฐบาลตามแนวสันติวิธีและต้องการการเปลี่ยนแปลงเหมือนกัน แต่มีคุณลักษณะและกลไกที่แตกต่างกันคือ (Piriyarangsana, S. 2015)

ประการแรก สันติวิธีเชิงรุกได้รวมข้อดีของอารยะขัดขืนและการลงโทษทางสังคมไว้ด้วยกัน กล่าวคือ อารยะขัดขืน ผู้ปฏิบัติการยอมรับผลการละเมิดทางกฎหมาย ในขณะที่การลงโทษทางสังคม

ผู้ปฏิบัติการยอมรับผลการละเมิดทางกฎหมาย ส่วนสันติวิธีเชิงรุกเน้นการชุมนุมแบบสันติ แต่อาจจะยอมรับการละเมิดกฎหมายก็ได้

ประการที่สอง สันติวิธีเชิงรุกมีความยืดหยุ่นของการเคลื่อนไหวคล้ายกับการลงโทษโดยสังคม แต่ใช้การกดดันต่อรัฐบาลที่เข้มข้นมากกว่า ซึ่งสันติวิธีเชิงรุกอาจจะใช้วิธีการแจ้งความเคลื่อนไหวล่วงหน้าต่อรัฐบาลหรือไม่แจ้งเพื่อให้การกดดันสัมฤทธิ์ผลหรือเพื่อความปลอดภัยก็เป็นได้

ประการสุดท้าย สันติวิธีเชิงรุกเป็นเคลื่อนไหวท่ามกลางสถานการณ์ที่ร้อนแรงมีการเคลื่อนไหวที่เป็นไปตามสถานการณ์และเป็นไปตามธรรมชาติและยอมรับความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติในสังคมและเป็น การเคลื่อนไหวทางสังคมนิวแบบใหม่ (New Social Movements) และมีการเพิ่มการกดดันรัฐบาลที่เข้มข้นขึ้นเพื่อต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองที่ดีขึ้น

เปรียบเทียบความแตกต่างของอายะขัดขึ้น การลงโทษโดยสังคม และสันติวิธีเชิงรุก ดังนี้คือ

	แนวคิด	คุณลักษณะ	การปฏิบัติ	วิธีการ	ผู้ปฏิบัติการ
สันติวิธีเชิงรุก	การเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่เรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นและไม่เน้นความรุนแรง	เป็นการเคลื่อนไหวท่ามกลางสถานการณ์ที่ร้อนแรง ยอมรับความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาและมีความยืดหยุ่นคล้ายการลงโทษโดยสังคมแต่มีความเข้มข้นของการเคลื่อนไหวมากกว่า	ผู้ปฏิบัติการเต็มใจยอมรับหรือไม่ยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย	มักทำการปล้ำหรือแจ้งล่วงหน้าได้ ใช้วิธีการกดดันต่อรองแสดงออกเพื่อให้การกดดันสัมฤทธิ์ผลหรือเพื่อความปลอดภัย	องค์กรเคลื่อนไหวร่วมกับมวลชน
อายะขัดขึ้น	การเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลโดยไม่เน้นความรุนแรง	การสื่อสารกับสังคมว่ากฎหมายหรือนโยบายบางประการของรัฐเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง	ผู้ปฏิบัติการเต็มใจยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย	กระทำการสาธารณะมีการแจ้งล่วงหน้า	ปัจเจกบุคคลหรือองค์กรเคลื่อนไหว
การลงโทษโดยสังคม	การเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น	การใช้มาตรการต่อต้านกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลเรื่องในเรื่องหนึ่ง	เป็นการใช้มาตรการเชิงบวกหรือเชิงลบที่ถูกต้องตามกฎหมาย	มักทำการปล้ำหรือแจ้งล่วงหน้าได้	การปฏิบัติการร่วมกับมวลชน

โดยสรุป สันติวิธีเชิงรุกเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่เรียกรังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นและไม่เน้นความรุนแรงเป็นการเคลื่อนไหวท่ามกลางสถานการณ์ที่ร้อนแรง ยอมรับการขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติและมีความยืดหยุ่นคล้ายการลงโทษโดยสังคมแต่มีความเข้มข้นของการเคลื่อนไหวมากกว่า ผู้ปฏิบัติการเต็มใจยอมรับหรือไม่ยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย มักทำเป็นการลับหรือแจ้งล่วงหน้าได้ ใช้วิธีการกดดัน ต่อรองแสดงออกเพื่อให้การกดดันสัมฤทธิ์ผลหรือเพื่อความปลอดภัยองค์กรเคลื่อนไหวร่วมกับมวลชน

อารยะขัดขืนการเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลโดยไม่เน้นความรุนแรง การสื่อสารกับสังคมว่ากฎหมายหรือนโยบายบางประการของรัฐเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง Mark Thamthai (2008) ผู้ปฏิบัติการเต็มใจยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายกระทำการสาธารณะมีการแจ้งล่วงหน้า ปักแจกบุคคลหรือองค์กรเคลื่อนไหว การลงโทษโดยสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นการใช้มาตรการต่อต้านกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลเรื่องในเรื่องนี้' เป็นการใช้มาตรการเชิงบวกหรือเชิงลบที่ถูกต้องตามกฎหมายมักทำเป็นการลับหรือแจ้งล่วงหน้าได้ อย่างไรก็ตามรูปแบบการต่อต้านรัฐบาลตามแนวทางอารยะขัดขืน การลงโทษโดยสังคม และสันติวิธีเชิงรุกในเกิดขึ้นในช่วงการชุมนุมของ กปปส. คปท. และ กลุ่มอื่น ๆ นั้น ล้วนเป็นปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและเป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นไปเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองที่ดีขึ้น

ดังนั้น สันติวิธีเชิงรุก (Proactive Pacifism) หรือการต่อต้านขัดขืนโดยไม่ใช้กำลัง (Passive Resistance) เป็นรูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสงบของประชาชนที่ตื่นตัวทางการเมือง เมื่อประชาชนไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลและออกมาประท้วงแสดงจุดยืนในการต่อต้านรัฐบาล ซึ่งประชาชนไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง แต่ประชาชนสามารถเลือกที่จะไม่สนับสนุนรัฐบาลและแสดงออกด้วยการถือแฟง ประชาชนอาจเลือกที่จะฝ่าฝืนกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การปิดถนนและกีดขวางการจราจรอย่างสงบ การเข้ายึดครองสถานที่ต่างๆอย่างผิดกฎหมายและจะขัดขืนอย่างเงียบๆไม่มีความรุนแรงโดยไม่ทำร้ายเจ้าหน้าที่ เพื่อกดดันรัฐบาลให้บริหารประเทศอย่างเป็นธรรมหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นให้ดีขึ้น

การเคลื่อนไหวของ คปท. ก็เป็นแนวทางคู่ขนานและไปในทิศทางเดียวกันไปกับมวลมหาประชาชน หรือ กปปส. ที่เป็นการเคลื่อนไหวที่มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม (การปฏิรูปประเทศก่อนเลือกตั้ง) เพราะโครงสร้างทางสังคมที่เป็นอยู่ ทั้ง โครงสร้างรัฐ โครงสร้างเศรษฐกิจ ตลาด และสื่อมวลชน มวลมหาประชาชนเชื่อว่าได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของกลุ่มทุนสามัญซึ่งเป็นเนื้อเดียวกันกับรัฐบาล จึงนำมาสู่การครอบงำชีวิตส่วนตัวของคนในสังคมและพื้นที่สาธารณะ และลดทอนเสรีภาพของประชาชน การเคลื่อนไหวของมวลมหาประชาชนมีผลเกี่ยวโยงมาจากความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของสังคมยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ที่อยู่ในภาวะเสื่อมสลายจนเป็นรัฐอำนาจนิยมที่ปกครองด้วยกลุ่มทุนขนาดใหญ่และกลุ่มเทคโนโลยีที่ล้มเหลวในเรื่องประกันเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพของปัจเจกบุคคล ดังนั้น การเคลื่อนไหวของ คปท.จึงเป็นปฏิกริยาโต้กลับเพื่อปกป้องและฟื้นฟูเสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ยังจะพบว่า

การเคลื่อนไหวของมวลมหาประชาชนถือเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ (Collective Action) ที่จัดอยู่ในประเภทที่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ในการประท้วงหรือการเรียกร้องเพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ(การออกกฎหมายนิรโทษกรรมฯ) รวมไปถึงเป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ที่ตั้งใจเปลี่ยนสัมพันธภาพทางอำนาจหลักๆ ของสังคม (การต่อต้านการเลือกตั้ง หรือการปฏิรูปประเทศก่อนเลือกตั้ง)

แนวความคิดของอุดมการณ์ แนวคิด ยุทธวิธี ปฏิบัติการ มาตรการรูปแบบของการชุมนุมแบบสันติวิธีเชิงรุก ของ คปท. จะวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมนี้ทำให้ลดปัญหาการสื่อสารขาดตอนหรือการสื่อสารที่ผิดเพี้ยนลง ทำให้ คปท. สามารถเคลื่อนไหวตามนโยบายไปในแนวทิศทางเดียวกัน เป็นอิสระ แต่พร้อมร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อที่ที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่สังคมที่ดี แนวคิด จุดยืนและเจตนารมณ์ต่อการชุมนุมอุดมการณ์ จุดยืนและเจตนารมณ์ต่อการชุมนุมว่าต้องการขับไล่รัฐบาลที่ไม่บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม นิติ จนเป็นที่มาของความไม่ชอบธรรมของรัฐบาลที่จะบริหารประเทศต่อไป ประชาชนจึงได้ออกมารวมตัวกันชุมนุมขับไล่ นอกจากนี้ ยังได้ประกาศเจตนารมณ์ชัดเจนว่าจะเป็นการชุมนุมอย่างสงบ ปราศจากอาวุธตามสิทธิในรัฐธรรมนูญ และยังเน้นหนักกว่า คปท. มิได้มีเจตนาหรือความมุ่งหวังใด ๆ ที่จะล้มล้างการปกครองหรือให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ หากแต่กระทำไปเพื่อขัดขวาง ป้องกัน มิให้ประเทศต้องถูกปกครองในรูปแบบเผด็จการและรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของประเทศไทยไว้นั่นเอง จึงเป็นที่มาของการต่อสู้แบบสันติวิธีเชิงรุก ที่ คปท. ได้นำมาใช้ในการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ สันติวิธีเชิงรุก (Proactive Pacifism) หรือการต่อต้านขัดขืนโดยไม่ใช้กำลัง (Passive Resistance) เป็นรูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสงบของประชาชนที่ตื่นตัวทางการเมือง เมื่อประชาชนไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลและออกมาประท้วงแสดงจุดยืนในการต่อต้านรัฐบาล ซึ่งประชาชนไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง แต่ประชาชนสามารถเลือกที่จะไม่สนับสนุนรัฐบาลและแสดงออกด้วยการดื้อแพ่ง ประชาชนอาจเลือกที่จะฝ่าฝืนกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การปิดถนนและกีดขวางการจราจรอย่างสงบ การเข้ายึดครองสถานที่ต่างๆอย่างผิดกฎหมายและจะขัดขืนอย่างเงียบ ๆ ไม่มีความรุนแรงโดยไม่ทำร้ายเจ้าหน้าที่ เพื่อกดดันรัฐบาลให้บริหารประเทศอย่างเป็นธรรมหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นให้ดีขึ้น

บทเรียนและบทสรุปที่ได้จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่ม คปท.ตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุกและข้อเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่และนำเสนอแนวทางการจัดการชุมนุมแบบสันติวิธีในเชิงรุกและการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย พบว่า บทเรียนของการนำสันติวิธีเชิงรุกมาใช้ในการชุมนุมเคลื่อนไหวของ คปท. พบว่า แนวทางสันติวิธีของ คปท. สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของการชุมนุม โดยมองจากองค์ประกอบทุกด้าน ผ่านการปฏิบัติ หรือการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่างๆที่ คปท. ดำเนินการทั้งหมด สามารถนำไปใช้ได้จริงในการชุมนุมครั้งต่อไปได้ เนื่องจาก คปท.มีการจัดการชุมนุมที่เป็นระบบ และด้านสภาพจิตใจทุกคนในที่มาชุมนุมและมารวมตัวกันในสถานที่นั้นล้วนหลอมรวมใจเป็นหนึ่งเดียว และทุกครั้งที่ออกไปปฏิบัติการแทบจะได้รับผลตอบรับกลับมาในทางบวกทั้งจากภาครัฐ สื่อมวลชน หรือพี่น้องที่มาชุมนุม เพราะเกิดความประทับใจ พี่น้องมีความผูกพันกันแน่นแฟ้น หากในอนาคตรัฐบาลบริหารประเทศไม่ชอบธรรม ไม่เป็นไปตามหลักนิติรัฐ นิติธรรม ก็จะมี

(Actors) คนต่อไปลุกขึ้นมาประท้วงและกดดันความไม่ชอบธรรมของรัฐบาล และสามารถนำรูปแบบสันติวิธีเชิงรุกไปใช้ในการกดดันรัฐบาลเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้ ภายใต้บริบทการเคลื่อนไหวแบบสันติวิธีเชิงรุกของ คปท. เป็นถือว่าเป็น ปรากฏการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในฐานะการนำแบบรวมหมู่ (Collective Action) รูปแบบหนึ่ง ซึ่งการนำรวมหมู่ของ คปท. ยึดหลักว่า “สร้างการนำไม่ใช่ยึดติดแกนนำ” โดยการนำที่ว่า คือ “การนำในเชิงประเด็น” ซึ่งหมายถึงใช้การนำเสนอประเด็นหรือวาระในการเคลื่อนไหวเรียกร้อง เช่น การเคลื่อนไหวของมวลมหาประชาชนได้ใช้ประเด็น “การปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง” เป็นต้น การนำแบบใหม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์โดยรู้เท่าทันอารมณ์ของมวลชนอยู่เสมอ โดยมีการบริหารจัดการการเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการออกแบบกิจกรรมที่ใช้ในการเคลื่อนไหว ความปลอดภัย อาหารและเครื่องดื่ม วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเคลื่อนไหว และอื่น ๆ จุดแข็งคือการออกแบบรูปแบบการชุมนุมต่อสู้ได้อย่างสอดคล้องกับความแตกต่างหลากหลายทางอุดมการณ์ของผู้เข้าร่วม ไม่ผูกขาดกับแกนนำ เหมือนกับการชุมนุมครั้งก่อนๆ แกนนำมีความหลากหลาย และการนำกว้างมากขึ้น การมีส่วนร่วมของมวลมหาประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุมมีการพูดคุยนำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหาที่พบในพื้นที่ของตนสู่กันฟังอย่างกว้างขวาง ทั้งบนเวทีหลัก เวทีย่อย หรือบริเวณที่ชุมนุม เกิดการสื่อสารที่มีข้อมูลหลังไหลมาจำนวนมาก การสนับสนุนจะกระจายไปทุกเวทีไม่เน้นที่เฉพาะเวทีหลักซึ่งต่อไป ซึ่งจะช่วยในการขยายแนวร่วมและขยายฐานมวลชน ทำให้เกิดการตื่นตัวต่อปัญหาของประเทศมากขึ้น โดยผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ เมื่อแกนนำมีความหลากหลาย การนำกว้างขึ้น การข่มขู่แกนนำโดยฝ่ายอำนาจรัฐแบบเดิม จะไม่สามารถหยุดยั้งหรือสลายการชุมนุมได้ (Katasila, S. 2017)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การเคลื่อนไหวของ คปท. เป็น “การนำรวมหมู่” ที่มีรูปแบบและยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่หลากหลาย กล่าวคือ การไม่ผูกขาดกับแกนนำเหมือนกับการชุมนุมครั้งก่อนๆ แต่ละคนมีความหลากหลาย การนำมีความกว้างมากขึ้น โดยมีลักษณะผสมระหว่างการจัดองค์กรเคลื่อนไหวแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) และรูปแบบประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) โดยใช้ความสัมพันธ์แนวราบที่เป็นเอกภาพในทิศทางใหญ่ร่วมกันขององค์กรประกอบในเครือข่ายที่หลากหลาย โดยทำหน้าที่การเคลื่อนไหวตามประเด็นและความถนัด ระดับแกนนำของแต่ละองค์กรมีอิสระในการตัดสินใจ ทั้งการเลือกช่วงเวลาและสถานที่ที่จะใช้ชุมนุม และแนวทางในการออกแบบการนำตามแนวทางของตนเอง แต่ก็ยังคำนึงถึงความเป็นเอกภาพในการเคลื่อนไหวด้วย

ข้อเสนอแนะ

บทเรียนการเคลื่อนไหวของ คปท. ตามแนวทางสันติวิธีเชิงรุกทำให้ทราบว่า คปท. มีการจัดการชุมนุมที่เป็นระบบและมีข้อเรียกร้องเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ การชุมนุมนั้นเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนที่สามารถทำได้ตามรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอต่อรัฐบาล

- 1) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต้องทำหน้าที่กำกับดูแลให้การชุมนุมเป็นไปตามกรอบของกฎหมายภายใต้รัฐธรรมนูญบัญญัติ
- 2) ต้องเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของประชาชนที่ออกมาชุมนุม ไม่มองผู้ชุมนุมเป็นศัตรูหรือมีทัศนคติด้านลบกับประชาชนผู้มาชุมนุม
- 3) ต้องมีการอบรมให้ความรู้เจ้าหน้าที่ระดับนโยบายรวมทั้งระดับปฏิบัติในการดูแลควบคุมการชุมนุมให้เข้าใจถึงหลักการควบคุมการชุมนุมแบบสันติวิธีเบื้องต้น เพื่อป้องกันเหตุกระทบกระทั่งซึ่งจะขยายผลนำไปสู่ความรุนแรงได้

ข้อเสนอต่อประชาชน

- 1) ประชาชนและกลุ่มพลังทางสังคมกลุ่มต่าง ๆ สามารถนำรูปแบบสันติวิธีเชิงรุกไปใช้ในการกดดันรัฐบาลเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีได้
- 2) การชุมนุมเรียกร้องประเด็นปัญหาทั้งปากท้อง และปัญหาทางการเมือง ต้องตั้งอยู่บนหลักการเรียกร้องอย่างสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง ภายใต้ยุทธวิธีและ รูปแบบที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- Asia-Pacific Regional Security Assessment. (2016). Proactive Pacifism. The new normal in Japan's foreign and security policy. Japan.
- Banmuang. (2016). Civil disobedience: direct democracy [Online]. Retrieved October 10, 2016 from <http://www.banmuang.co.th/oldweb/2014/01/ดื้อแพ่ง: ประชาธิปไตยทางตรง>.
- Chanchai, M. (2016). Civil Disobedience. Strategic Research Institute Institute of Defense [In Thai] Accessed from: www.sscthailand.org, 5 October 2016.
- Deerasert, D. (2014). Civil Disobedience. Command and General Staff College, Bangkok.
- Katasila, S. (2017). Political Ideology of The People's Democratic Reform Committee (PDRC) in Thailand Democratic Crisis. Ph.D., College of Social Innovation, Rangsit University
- Khamchai, T. (2014). Strategic Civil Disobedience Pervasiveness. Curriculum Development for Terrorism Knowledge and Insurgency for Executives Army Chief of Staff, Bangkok.
- King Prajadhipok's Institute. (2000). Factors and Conditions of Success of Peace. Introduce students to the Certificate Program in Basic Concepts of Managing Public Policy Conflict in Peace, Issue 7, November 19, 2000.
- Nagy, Stephen R. (2017). Japan's Proactive Pacifism: Investing in Multilateralization and Omnidirectional Hedging. Department of Politics and International Studies, at the International Christian University, Tokyo.
- Nititorn Lumluea. (2017). Indept-interview.

- Panchavinin, S. (2007). Righteousness and civil disobedience are institutions in Thai democracy. Ph.D., Faculty of Political Science, Thammasat University.
- Piriyarangsarn, S. (2015). Social Sanctions. College of Social Innovation, Rangsit University.
- Satha-Anand, C. (2016). Understanding Peace (In the midst of the great conflict in Thai society). "[Online] Available from: <http://thaipeace.wordpress.com>, 8 October 2016.
- Thamthai, M. (2008). Peaceful Conflict Management. Documentation of the conflict resolution process in Thai society with the new constitution. Bangkok.

วารสาร
พัฒนา
สังคม
JSD